

Felip Domènech

Felip Domènech, a l'esquerra, i el professor Enric Vicedo.

Tot just ara fa vint anys que es creava la Unió de Pagesos, sindicat agrari que ha jugat un paper clau en la història catalana més recent. Aquesta entrevista que fem a Felip Domènech, pagès d'Artesa de Lleida, que ha estat al costat de la Unió des de la seva creació el 1974, pot contribuir a valorar el paper d'aquest col·lectiu pagès.

A vostè que ha estat des d'un bon començament a la Unió de Pagesos m'agradaria preguntar-li en quines circumstàncies es crea i quin fou el paper de les terres de Lleida?

La Unió de pagesos va sortir com amalgama de diversos grups que havien estat lluitant, d'una forma més o menys organitzada, contra la situació en què es trobava el camp durant el franquisme. I aquí a les terres de Lleida va tenir un pes fonamental. Hi havia precedents força importants, com la lluita que es va donar als anys seixanta entre els colons i els canonges i beneficiats de la catedral de Lleida, els quals gaudien de milers d'hectàrees que des de temps immemorials havien treballat els nostres avantpassats. Acabada la guerra civil, els canonges es varen desentendre dels acords a què havien arribat el 1935 amb els colons. Als anys 1960, coincidint amb l'oberturisme eclesiàstic que significà el Concili

Vaticà II, i gràcies a capellans que hi havia en aquests pobles afectats pel problema conjuntament amb els colons, es varen intentar de comprar les terres. El capítol va intentar vendre terres a preus abusius. Aquesta realitat contribuï a la realització d'assemblees, la lluita poble a poble, colon per colon... Aquesta lluita durà molt, els participants eren vigilats per la guàrdia civil i finalment es va aconseguir comprar les terres a preus mòdics, a interessos molt baixos. Som davant d'una gran conquesta de la pagesia de la zona, aglutinada al voltant de les Comissions Pageses, que venien a ser les Comissions Obreres al camp, en la lluita contra el caciquisme eclesiàstic.

Aquestes Comissions Pageses van anar fent coses, van seguir l'estratègia dels seus germans de les Comissions Obreres d'introduir-se dins l'aparell del sindicat vertical,

Felip Domènech

aconseguint-se en determinats casos. Van sortir també altres agrupacions de pagesos, una d'amics de les Nacions Unides —de la qual jo mateix n'havia format part en moments anteriors a la constitució de la Unió de Pagesos—, d'altres eren grups cristians rurals, i tot això unit i coordinat per diversos tècnics enginyers agrònoms, perits agrícoles, molts d'ells formats a l'escola de Barcelona. En definitiva, s'intentava posar fil a l'agulla i crear una organització que aixoplugués tota aquesta gent.

Finalment, a Penyafor, a l'Alt Penedès, es creava la Unió el 1974...

Fou el 3 de novembre de 1974 amb la voluntat d'aglutinar tots els pagesos i ramaders del camp català, tant propietaris com parcers o masovers, amb l'intent de crear un sindicat unitari on hi fossin representades totes les opcions polítiques. Les tendències polítiques que hi havia —procomunistes, prosocialistes, properes a l'Església o a Convergència— no foren problema, ja que el nou sindicat era respectuós amb les idees polítiques

LA TERRA

BUTLLETÍ D'INFORMACIÓ I DEBAT DE LA UNIÓN DE PAGESOS

Juliol 1975, nº1

15 ptes.

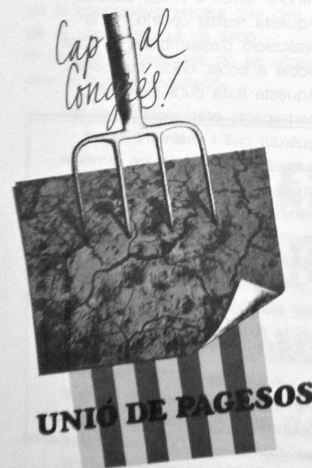
EDITORIAL

Després de molts anys de lluites aïllades i disperses, que han estat la única res posta possible dins la violenta repressió que hem patit la pagesia i les altres classes treballadores de Catalunya i la resta de pobles de l'Estat espanyol, darrera la desfeta de l'any 1939, els pagesos i ramaders hem pres consciència, que cal organitzar-nos per afrontar la situació anglosa del nostre camp. Aquesta situació provocada per la política destructiva que ens han aplicat les forces oligàrquiques del gran capitalisme agrari que participen en l'actual règim polític, que després d'aniquilar els nostres sindicats i les nostres institucions més representatives, pretén aconseguir la descomposició social i econòmica del món pagès.

Per això reunits de tot arreu de Catalunya els homes conscients i responsables —que treballen i viuen de la terra i del bestiar, i units a ells tots aquells homes del món rural i de la ciutat sensibilitzats per aquest transtorn social, hem cregut necessària la creació d'un organisme que sigui no tan sols de defensa contra tots els atropells que es produeixen sinó també perquè en el moment es converteixi en l'organisme capaç de programar la transformació social i política que el nostre camp necessita.

En aquest fet cal situar el reeixir de "LA TERRA" portaveu dels pagesos catalans que fou ahir ja el defensor d'aquella lluita rabassaire de tan bon record pels que sentim la necessitat de superar d'una vegada l'enderredada estructural social del camp català.

La sortida de "LA TERRA" com a òrgan d'expressió de la "UNIÓN DE PAGESOS DE CATALUNYA" vol significar l'inici organitzat d'un verdader enfrontament de tots els que treballen la terra davant dels nostres enemics i del règim polític que els protegeix.

14

de cadascú. Es tractava d'aconseguir un sindicat professional però sense deixar de banda qüestions polítiques unitàries que, en aquells moments, eren fonamentals, ja que el sindicalisme pagès també necessitava una democràcia al país. Un dels trets fonamentals era en aquells moments lluitar per acabar d'enderrocar el franquisme. I a partir d'aleshores dedicar-nos només a la defensa del pagès.

La Unió de Pagesos volia ser la continuació de moviments pagesos anteriors com la Unió de

Rabassaires i altres fins el punt que l'òrgan «La terra» du el mateix nom que la revista de la Unió de Rabassaires que va tenir com a director a Lluís Companys, qui seria president de la Generalitat de Catalunya.

En la fundació d'aquest sindicat fou significativa la presència dels sindicalistes lleidatans?

Crec que va ésser bàsica, molt important. Lleida, tant ara com abans, és la província més agrícola de Catalunya. La tradició de lluita

esmentada fou fonamental per al sorgiment del sindicat. A més, pel que fa al nombre de participants, la presència de Lleida fou la més important.

La Unió de Pagesos sorgeix en una etapa històrica prèvia a l'adveniment de la democràcia i a les primeres eleccions generals espanyoles al juny de 1977. En l'origen del sindicat hi participaren, a més dels pagesos, intel·lectuals i professors d'universitat dedicats a temes agraris. A més, la Unió va integrar-se a organismes com l'Assemblea de Catalunya. Quin record en té i quina interpretació en fa de tot aquest procés?

En principi sí vam tenir la col·laboració inestimable de gent intel·lectual, gent lligada al món pagès. Bàsicament enginyers agrònoms sortits de la Universitat de Barcelona que tenien inquietuds per resoldre els problemes de marginació que patia el món pagès. Recordo que ens semblava imprescindible per a desenvolupar aquest sindicat acabar amb la dictadura. Nosaltres començarem quan ja existia l'Assemblea de Catalunya i l'any 1976 ens integràrem, fent campanya en defensa dels quatre

punts. En aquells moments jo era responsable aquí a Lleida de la Unió de Pagesos dins l'Assemblea. En tinc un record inesborrable perquè a gent jove com jo ens va servir molt posar-nos en contacte amb persones ja grans que havien conegut la presó, la clandestinitat més dura i varen ser uns grans mestres de l'escola democràtica.

Les «Hermandades Sindicales de Labradores y Ganaderos» intentaren canalitzar les reivindicacions pageses, però se'ls escapà de les mans. Quina va ser la penetració de les idees del sindicalisme democràtic en les antigues organitzacions del sindicat vertical?

Com he dit abans, a través de les Comissions Pageses, hi havia gent de la Unió infiltrada dins les «Hermandades» i a la Cambra Oficial Sindical Agrària (COSA). A mesura que la Unió va ser no solament una quimera sinó una realitat —anàvem fent pintades pels pobles defensant les nostres idees i intentant captar gent—, la COSA va intentar canalitzar el malestar. El problema de l'oli va motivar que la COSA convoqués una assemblea a Lleida, que se'ls en va anar de les mans. Hi vàrem

infiltrar molta gent i els vam escridassar.

Això va ser a l'any 1976? 1975, perquè després al 1976...

Va haver-hi la gran manifestació...

La COSA, amb la intenció de neutralitzar la Unió de Pagesos —ja que Déu n'hi do la força que tenia— va organitzar una manifestació de protesta suau al règim. Aquest va ser el gran punt de partida de la Unió. Els dies anteriors vàrem preparar el trencament de la manifestació. Aquesta es va partir en dos: l'oficial es va concentrar al mercat dels pagesos, havia de passar pel costat del riu, que no la veiés ningú. Es tractava d'un recorregut marginal, d'amagatots i s'havia d'aturar abans del govern civil. Nosaltres la vam trencar i ens dirigírem cap a Ferran, però no vam escridassar la manifestació oficial, que era paral·lela. Volíem arribar a sindicats per demanar la llibertat sindical, però la força antiavalots ho va impedir. Va ser la primera vegada que es va dissoldre una manifestació amb aquella duresa. A partir d'aquells moments hi ha un trencament entre les «Hermandades» i la Unió de Pagesos. Aquesta va sortir a la llum. A partir d'aquí serà una altra història.

La relació entre la Unió de Pagesos i l'autoritat provincial sempre va ser tan dura com se'ns manifesta en aquest exemple o va arribar algun moment que en el marc d'aquesta transició les coses van canviar?

La nostra relació amb les autoritats, sobretot a partir d'aquesta manifestació, va ser molt dura. Es perseguia la gent de la Unió. Les nostres manifestacions no varen ser mai tolerades. Tampoc ho havien estat abans. Ara vàrem haver d'extremar la nostra clandestinitat, ningú coneixia ningú...

Vaga de tractors, març de 1978. Els tractors s'arreglaren a la vora de la carretera. (Foto: Gómez Vidal.)

El retorn del president Tarradellas i l'aprovació de l'Estatut de Catalunya va significar un canvi fonamental pel país. De quina manera afectà la Unió de Pagesos?

Va ser com un punt d'inflexió cap a una major tolerància, cap a una major possibilitat de llibertat sindical, ni que fos reconeguda només de manera real, no legal. A

més el president Tarradellas va ser un home molt proper fins al punt que va fer quelcom impagable, com fou presentar-se improvisadament a la primera vaga de tractors a Sidamon, on realitzà un parlament molt emotiu de suport. Després sempre va estar un president que mirava la Unió amb molta simpatia.

L'any 1977 va ésser un any fonamental no només a nivell polític per la celebració de les primeres eleccions generals, sinó perquè és l'any de la primera tractorada. I també és l'any en què se substitueixen les «Hermandades» per les Cambres Agràries. I aquí hi ha dos temes claus en què la Unió de Pagesos, penso, va jugar un paper fonamental. En tot cas anem pas a pas i parlem ara de la primera tractorada, que sembla ser que trobava el motor en altres regions espanyoles. Com ho recorda vostè?

Jo recordo, fixa't bé, el dia que va començar. Com encara érem a la clandestinitat, tolerats com els partits polítics però sotmesos a vigilància. Recordo que en certa manera els anys anteriors ja havia hagut, a través de la «Cooperativa para el desarrollo» a través de moviments eclesiaístics, intents de muntar quelcom amb diversos sindicats pagesos. El 1975 es va fer el «Primer Encuentro de Organizaciones Campesinas» en el qual va participar la Unió i des d'aquell moment vàrem deixar ben clar que no érem favorables a crear un sindicat estatal i integrar-nos sinó que, atès el nostre fort contingut nacionalista preferíem una coordinadora d'unions d'autonomies i nacionalitats. A la resta de l'Estat hi havia la coordinadora rural, que estava relacionada amb sectors molt progressistes de l'Església introduïts tant en moviments polítics com sindicals. Aquesta gent van ser els que van començar a fer les primeres tractorades. Immediatament s'hi va afegir la Unió. Quan Josep Pàmies, Josep Pau i jo mateix presentàvem la Unió a Albesa ens vam assabentar que ja hi havia tractors a Sidamon. Acabada la reunió vaig arribar a casa, vaig agafar el tractor i amb altres companys vàrem anar a Sidamon. Els pobles s'afegiren a la tractorada d'una manera semblant. No fou

espontània perquè estava preparada però als d'Unió ens va agafar sense tenir-la preparada. La primera tractorada va ser una mica improvisada.

La Unió de Pagesos formava part de la «Coordinadora de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos» (COAG)?

Com a membre integrat però la COAG no és un tot. És una coordinadora. Coordina diferents unions amb una estratègia comuna a tot l'Estat.

La primera tractorada va tenir més pes a l'Urgell que al Segrià?

No, el que succeeix és que es desenvolupà fonamentalment a l'Urgell. Sempre en totes les mobilitzacions de la Unió hi ha hagut molta participació de pagesos del Segrià perquè en aquesta contrada hi ha més pagesos.

El lema «Volem viure de la terra», que es repeteix des de l'origen del sindicat, sembla que va perdent una mica l'expressió forta perquè la Unió se n'adona que és difícil dotar tots els pagesos —petits pro-pietaris, jornalers, masovers— d'una propietat econòmicament viable en funció de les terres cultivables disponibles. Es veia factible que tot treballador pagès —fins i tot si no era propietari— pogués viure de la terra?

CIUTADA el nostre problema també és el vostre

de cada 100 pessetes que us
gasteu en aliments només
35 arriben al pagès

Tenim ole

TRACTORS A LA CARRETERA

demanant
preus justos al camp
preus justos a la ciutat

UNIÓN DE PAGESOS

Sindicat Unitari, Democràtic i Independent
de la Pàgina de Catalunya

Març 1978

És un lema en el qual sempre hem cregut, encara que era més factible abans que ara. Les decisions fonamentals de la política agrària —els preus— es fixaven a Madrid i les primeres lluites volien aconseguir preus dignes justament perquè el pagès pogués viure de la terra. Es volia pressionar el sistema. També es volia aconseguir que els nostres jubilats fossin tractats com els d'altres sectors productius (jubilitació digna de 14 pagues). Els acudits fàcils eren sobre pagesos —un senyor amb una boina i una

mangala—. Molts pagesos joves quan venien a ballar a Lleida amagaven la condició de pagès. Es volia dignificar la feina de pagès. Sentir orgull de ser pagès. El pagès d'aleshores tenia ja uns certs estudis, una formació, una preocupació per la cultura. Voler viure de la terra amb dignitat era el lema de la Unió.

Al febrer de 1980 una manifestació a la plaça de Sant Jaume, davant el Palau de la Generalitat, amb la Unió de Pagesos i l'Assemblea de Ramaders de Vic al capdavant, demanava un estatut per l'explotació familiar pagesa, demanava també limitar el preu dels inputs energètics —el gasoli— i dels adobs. Es reclamava l'equiparació de la Seguretat Social agrària amb la dels altres sectors. Quin ha estat l'èxit d'aquesta reivindicació pagesa, des de la seva perspectiva històrica?

Recordo de forma emocionada l'entrada a la plaça de Sant Jaume. Visca la terra i mori el mal govern, el mateix lema amb què els segadors entraren a Barcelona el 1640. Volíem que a través de l'estatut de l'Explotació Familiar Agrària (EFA) la gent que complís els requisits rebés ajut. Era a les acaballes de la UCD i es va aconseguir que el govern «tragués» gràcies a les mobilitzacions a tot l'Estat. S'aconseguí que es fes la llei

Felip Domènech

de l'EFA que encara és en vigor, convenis de col·laboració entre els pares i els fills, on es deia que aquests rebrien uns diners a l'any i que, mort el pare, obtindrien la propietat. Totes les EFA s'inscrivien en un registre i gaudirien del més important que ha estat no pagar el 50 per cent de l'impost de transmissions patrimonials. La Unió de Pagesos reclama, encara ara, la supressió total. Una altra de les coses que reivindicàvem era l'abaratiment del gasoli. Els sindicats grocs —corretja dels grups econòmics— volien la subvenció per hectàrea tant si es conreava com si no. Nosaltres demanàvem una subvenció per litre de gasoli gastat. Que el pagès rebés una subvenció directament en el moment de posar el gasoli. Això també es va aconseguir.

L'any 1978 aconseguíem que els nostres jubilats tinguessin 13 pagues. L'any 1979 les 14 pagues. Però volíem que els pagesos deixessin de pagar les peonades teòriques. És a dir, pagaven unes quotes empresarials per uns peons que els assignaven teòricament, que no tenien. En definitiva feien pagar als pagesos petits per uns peons que només tenien els grossos. És una lluita històrica. Aquelles Comissions Pageses de què parlàvem als anys seixanta ja van fer campanya a favor del no pagament, nosaltres també i al final l'any que ve ja no es pagaran.

A mitjan anys vuitanta Espanya entra al Mercat Comú. Quin ha estat l'efecte de l'entrada, fent especial referència a l'impacte sobre l'agricultura catalana?

Si hagués de fer un balanç, diria que és totalment negatiu. Negatiu concretament per determinats sectors: el de la fruita, el de l'avellana, el de la llet i altres sectors. Quan vàrem entrar a la CE

l'agricultura no va entrar. Els sectors més capdavanters de l'agricultura tenien un període d'adaptació d'11 anys. Durant aquests anys previs en què es van posar aquestes traves, els tècnics més oficialistes ens tranquil·litzaven dient que en acabar aquest període dominàriem Europa i ens incentivaven a invertir, a fer millores. Total, que ens varen enganyar. Els agricultors que es van creure aquesta política estan completament arruinats de per vida. Al sector de l'avellana —tan important per les terres de Tarragona— es feren pous, pantans, es plantaren avellaners. Però la prioritat ha estat per l'avellana turca, que ha dominat el mercat europeu tot i no ésser un país comunitari. Era la contrapartida per deixar posar els míssils de l'OTAN. El sector avellaner català s'ha ensorrat.

Amb les vaques ha passat el mateix. Ens deien que a Europa no podríem competir perquè les vaques suïsses, alemanyes i holandeses produeixen 400-500 litres de llet per vaca i any, mentre que aquí la mitjana era d'uns 200 litres. Ens vam endeutar tant com vam poder, comprant vaques a Alemanya, Suïssa... Vàrem produir tanta o més llet per vaca aquí que en aquells països. Però arriba un moment en què es posen quotes, penalitzacions per produir més llet del compte. Els preus de la llet són a baix de tot, les importacions són grans. Hi ha pobles on hi havia bastants vaquers i ara no n'hi ha o n'hi ha només alguns.

Mentre nosaltres estàvem en un període d'adaptació en què teníem els aranzels alts, la penetració de la fruita europea a Espanya i a Catalunya va ser constant fins al punt que el 40 per 100 del consum de poma a Espanya era francesa, gairebé no podíem vendre la nostra. No tenien bé la comercialització. Ara el 60 per 100 de la poma que es

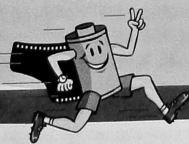
ven a Mercabarna és francesa. Els de fora van captar mercat i nosaltres, a qui ens prometien que dominàriem Europa agrícola, potser ens vam adormir, vam dormir a la palla com es diu, potser ens havíem de preparar més comercialment. Ens vàrem preocupar de millorar la cabanya, però no ens vam preocupar de millorar la comercialització. Avui encara és l'assignatura pendent del camp català.

Estudis recents a nivell europeu mostren que cada vegada més el pagès ha d'entrar en la dinàmica de l'agricultura a temps parcial i no només aquí a Catalunya i Espanya sinó també a Europa.

Això no es busca, sinó que és una conseqüència de tota aquesta nefasta política agrària comunitària. A base de tractats preferencials, d'importacions de xoc i a causa de qüestions bàsicament polítiques s'han ensorrat sectors del camp català fins al punt que es fa inviable que ara pugui viure dignament de la terra una persona que abans ho feia. Jo mateix al matí treballo a la cooperativa i a la tarda porto l'explotació. Si pogués viure bé de la meua explotació, evidentment no treballaria a la cooperativa. I cada cop hi ha més gent així, més pagesos a temps parcial, que se senten pagesos i que al damunt porten una frustració, han de fer una altra activitat per a viure. Això és molt palès a Lleida, que és una zona minifundista i on no s'ha fet una concentració parcel·l·lària, no s'ha fet un redimensionament de les explotacions. No s'ha creat un banc de terres, que la Unió de Pagesos ha sempre ha demanat, depenent de la Generalitat, que comprés aquelles terres, fes concentracions i les vengués amb facilitats per als pagesos compradors.

Amics de les teves fotos

- Revelat de fotos i diapositives en 1 hora
- Còpies sense negatiu
- Còpies color en 1 minut
- Ampliacions
- Retrats
- Material fotogràfic

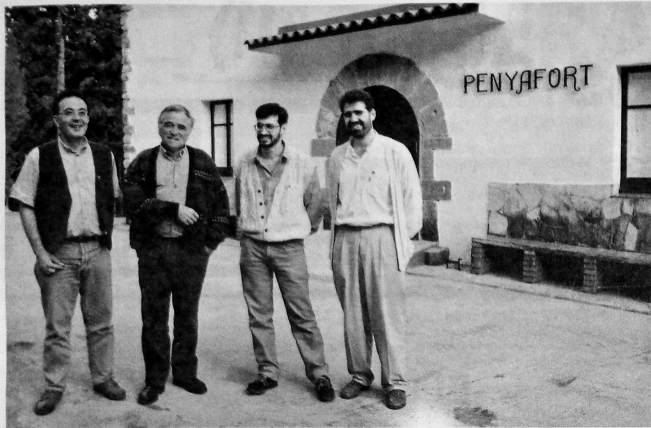

REVELATGE DE FOTOGRAFIES I DIAPOSITIVES EN 1 HORA

FOTO LLUM

Amics de les teves fotos

Alcalde Porqueres, 34 - Tel. 23 21 81 - LLEIDA
Cami de Corbins, 2 - Tel. 22 32 59 - (Pardinyes) LLEIDA
Verge Montserrat, 29 - Tel. 71 02 77 - MOLLERUSSA

La casa de colònies on va fundar-se la Unió de Pagesos. A la foto els caps de llista a les darreres eleccions sindicals agràries: Damià Vernet, (Tarragona), Josep Riera (Barcelona), Joan Caball (Girona) i Josep M. Besora (Lleida). (Foto: Ricard Cugat.)

Ben aviat se celebren les eleccions a cambres agràries. L'any 1977 la Unió de Pagesos es manifestava en contra per considerar-les una continuació de les «Hermandades». La COAG es va afegir a la lluita però, finalment, el vostre sindicat es va quedar pràcticament sol. Disset anys després, la Unió de Pagesos és una de les tres alternatives que es presenta. Què ha canviat?

La llei de Cambres de 1977 va ser l'última llei del govern antidemocràtic, es va publicar el mateix dia de les eleccions generals. Era una operació de maquillatge per no canviar res substancial. Las «Hermandades» passaven a dir-se COSA, per a continuar el sindicat vertical. A més a més, el 1978 podien votar no només els professionals de l'agricultura sinó tots els propietaris agraris, ni que fossin metges, arquitectes, botiguers... Avui dia, el Tribunal Constitucional dona prioritat a la llibertat sindical i ha buidat de contingut les cambres. Només seran organismes on es mesurarà la

representativitat dels pagesos mitjançant eleccions sindicals. Per això nosaltres diem sí a aquestes cambres perquè això són realment eleccions sindicals. No tindran cap missió llevat de la que li delegui la Conselleria d'Agricultura i saber el pes de cada opció sindical servirà per constituir les taules de negociació i de concertació dels diferents productes.

Finalment m'agradaria que fes una valoració. Quina ha estat la contribució de la Unió de Pagesos a l'evolució de l'agricultura no només de Catalunya sinó concretament de les terres de Lleida?

Sindicalment hem intentat sempre defensar l'explotació i educar els nostres pagesos perquè estiguessin al dia. És a dir, fer una mica d'allò que es deia a Dios rogando y con el mazo dando. Lluitàvem contra tot el que ens feia mal, però també dient el que s'havia de fer: adaptar-se a la comunitat, i fer cursos de reciclatge. Enguany, per exemple, fem 52 cursos de reciclatge, amb uns 970

pagesos. Sempre hem fet, a més de la feina sindical, la d'assessorament professional, els cursos de reciclatge, l'assessorament fiscal dels que han volgut, portem la comptabilitat de més de 400 empreses agràries pageses dels nostres afiliats. Portem la representació de milers de pagesos afectats per obres, concretament tota la variant de Lleida, altres carreteres lleidatanes... A més de més de 30 enginyers agrònoms, tenim 19 advocats a disposició de la gent tant pels problemes professionals com personals. Intentem fer un servei integral.

Si vostè vol afegir quelcom...

La Unió de Pagesos no solament ha servit per defensar els pagesos, sinó també per democratitzar el camp català. La història de la nostra jove democràcia no s'entendria massa sense la presència de la Unió. Quan va arribar la democràcia els partits no estaven implantats als pobles. Per això nosaltres vàrem participar en candidatures independents que només funcionarien fins que hi hagués partits als pobles. A les nostres assemblees s'aprenia a escriure en català, a demanar la paraula, a discutir amb tolerància. Va ésser una escola de democràcia molt important. De la Unió han sortit quadres que són presents a totes les administracions, diputats i senadors. Va ser una escola de democràcia, de recuperació del paper del català en el món rural. Quan la situació es normalitzà, nosaltres ens vàrem dedicar més a les nostres coses.

Gràcies per l'entrevista i que la Unió de Pagesos continuï contribuint a la millora de les condicions de vida al camp català, tal i com ha fet fins ara.